

Усвідомлення впливу духовності на формування особистості майбутнього спортивного педагога

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасний цивілізований світ усе більше переконується в тому, що без вирішення проблеми духовного розвитку особистості стає неможливим подальший соціальний прогрес.

Доведено, що проблема формування духовності особистості здавна була однією з найважливіших та найскладнішим соціальним феноменом у різні історичні епохи й сьогодні вона залишається злободенною. Початок духовного виховання сягає ще античних часів. Цінні думки щодо духовного розвитку сформулювали давньогрецькі філософи Демокрит, Сократ, Платон, Арістотель та ін.

Загалом проблеми духовності торкалися відомі педагоги минулого: Я. Коменський, Д. Дистервег, К. Ушинський, Я. Чепіга, Г. Ващенко, С. Митропольський, І. Огієнко, В. Сухомлинський, М. Корф, С. Русова й ін.

Проблема духовності як складова частина національної системи виховання знайшла відображення в працях державних діячів минулого (М. Драгоманова, М. Костомарова, М. Грушевського, В. Винниченка та ін.).

Нині духовний вакуум охопив систему світи й виховання. Так, у змісті освіти простежується світоглядний хаос, орієнтація на бездуховний інтелектуалізм. Звичайно, усе це негативно позначається на духовному та фізичному здоров'ї особистості. У студентської молоді втрачається сенс життя, впевненість у майбутній професійній діяльності й майбутньому своєї країни.

Сьогодні звернення до духовності особистості пов'язане з динамічною зміною українського суспільства, переоцінкою загальнолюдських духовних цінностей, еволюційними перетвореннями як в індивідуальній моральній свідомості, так і свідомості соціуму.

У сучасних умовах оновлення системи української вищої освіти ставить перед вітчизняною наукою й практикою завдання формувати високодуховну, гармонійно розвинену особистість. Саме піднесення духовності особистості стає необхідною умовою формування людини нової доби, людини ХХІ століття, від якої певною мірою залежить майбутнє держави.

Зазначимо, що проблема формування духовності особистості є однією з головних у нашій державі, тому успішний розвиток демократичних процесів в Україні залежить від багатьох умов, серед яких провідне місце посідають духовне відродження громадян, гармонізація соціального життя нації, адже саме духовність надає надзвичайності всім психічним характеристикам людини.

Опрацювання наукової літератури з досліджуваної проблеми показало, що питання духовного виховання майбутніх спортивних педагогів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу ще недостатньо вивчене.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Питання духовності знайшли відгук у роботах українських філософів В. Андрущенко, І. Зязюна, І. Ільїна, В. Шинкаренка, Н. Караульної, С. Кримського та ін. Останнім часом філософська думка в Україні відводить багато уваги вивченню духовного світу людини, але все ж в осягненні цього феномену учені-дослідники ще перебувають на стадії аналізу окремих сторін духовності у формуванні високодуховної особистості. Слід зауважити, що українські філософи у своїх поглядах щодо природи духовності схильні спиратися на національно-культурні джерела.

Психологічні засади духовності розкриваються в роботах відомих українських психологів Г. Костюка, І. Беха, М. Боришевського, Е. Помиткіна, Ж. Юзвака, В. Пономаренка, О. Киричука та ін. Зазначимо: у науковій психології духовність людини інтерпретується як ціннісно-смилова сфера особистості. Це зумовлено тим, що як інтегральна якість духовність у вигляді смислу життєвих цінностей визначає "зміст, якість та спрямованість людського буття й образ людських у кожному індивіді".

Погляд на проблему духовності української педагогіки розкрито в роботах В. Сухомлинського, О. Вишневського, М. Кричфалушія, О. Сухомлинської, І. Матюша, О. Климової, Т. Тюріної, Н. Іщук та ін. [1–9].

Сучасні педагоги трактують духовність як внутрішню силу особистості, стрижень життя, ієрархію загальнолюдських і національних цінностей, творчість за законами краси, добра, істини, справедливості.

Поняття “духовність” як професійна якість педагога з'явилося недавно. Воно відображає олюднену компетентність учителя, яка спрямована на духовне зростання учнів. Крім того, духовність педагога полягає в здатності віддавати свою сердечність, доброту, милосердя іншим, щоб спроектувати спрямованість смислу життя для підростаючого покоління.

Духовний педагог – це провідник, проводир, це той, хто веде за собою, першим долаючи перешкоди. Інакше кажучи, це той, хто прокладає шлях до становлення розвинутої духовної особистості.

Закономірно постає питання: що ж ми сьогодні розуміємо під поняттям духовність? На жаль, такому популярному сьогодні в науково-методичному, філософському, психологічному й педагогічному обсягові феномену “духовність” не знайшлося чільного місця в словниках, зокрема психолого-педагогічних.

Духовність – це практична діяльність людини, спрямована, передусім, на перероблення самої себе, на створення свого духовного світу та власного духовного організму.

У цьому дослідженні ми визначаємо духовність як якісну характеристику свідомості особистості, що відображається в потребах самоорієнтації й самовдосконалення людини, які мають творчий початок і спираються на загальнолюдські ідеали істини, добра, краси та справедливості [4].

Зазначимо, що сучасне розуміння духовності відповідно до її гуманістичного бачення не обмежує її з релігійністю, а розглядає як вияв міри людяності в людині.

Як показує педагогічний досвід роботи, особливого значення нині набуває проблема формування духовно розвинутої особистості в системі сучасної професійної освіти, зокрема в студентів – майбутніх спортивних педагогів.

Завдання дослідження – з'ясувати усвідомлення впливу духовності на формування особистості майбутніх спортивних педагогів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У дослідженні брали участь студенти-першокурсники інституту фізичної культури та здоров'я ВНУ ім. Лесі Українки. Вибірка склала 92 особи, із них 80 – чоловічої статі й 12 – жіночої. Вік респондентів – 17–18 років. Їм запропоновано анкету відкритого типу.

Анкетування як метод дослідження дало можливість з'ясувати, як студенти уявляють поняття “духовність”, однак для уточнення деяких відповідей нами використано такий метод, як бесіда.

Передусім, нас цікавило, як студенти розуміють поняття “духовність”. Якісний аналіз виявив, що майбутні спортивні педагоги пояснюють його досить вузько.

Під час бесід з'ясовано, що значна частка опитаних респондентів пов'язують поняття “духовність” із вірою в Бога, релігією: віра в Бога $M=36,4\%$; близькість до Бога $M=20,3\%$; бути ближче до церкви $M=14,8\%$; християнська релігія $M=12,1\%$; $16,3\%$ – не дали конкретної відповіді.

Провівши кількісний аналіз отриманих даних, ми переконалися, що $26,5\%$ опитаних студентів-першокурсників вважають, що духовність – це, насамперед, душевна чистота людини, гармонія внутрішнього світу, чистота думок і наміру, багатство душі. Отже, дослідження сучасного розуміння духовності студенти-першокурсники співвідносять із такими виділеними нами аспектами духовних здібностей, як віра в Бога, релігія, внутрішній зміст людини.

Дані діаграми 1 показують, що, на думку опитаних юнаків, неможливо сформувати духовно розвинутої особистості майбутнього спортивного педагога без знань історії релігії та Біблії $51,2\%$; можливо – $25,0\%$; вагалися відповісти – $23,7\%$; дівчата – відповідно, $33,3\%$; $41,6\%$; $25,0\%$ (рис.1).

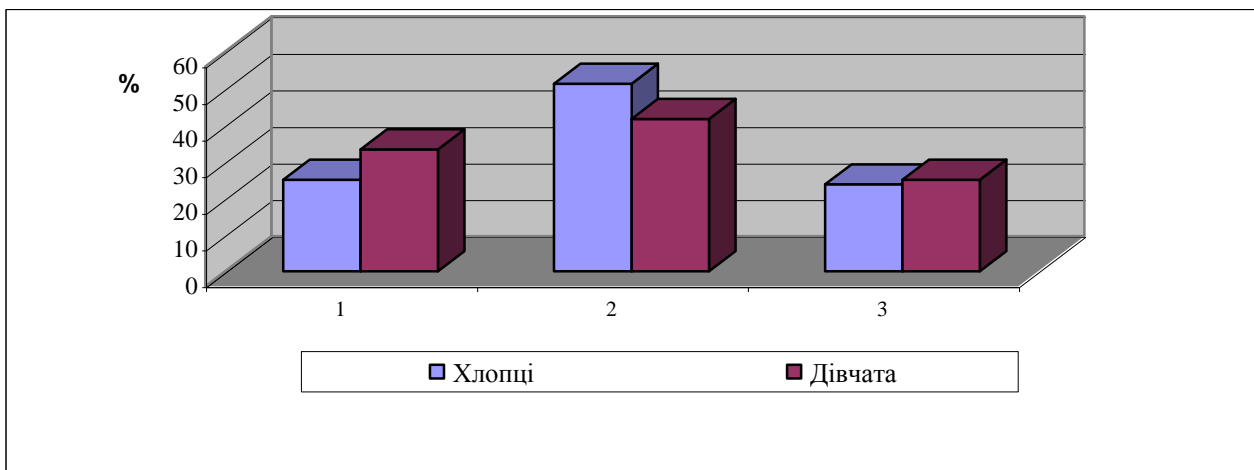

Рис. 1. Відповіді першокурсників на запитання “Чи можливо сформувати високодуховну особистість майбутнього спортивного педагога без знань історії релігії та Біблії?”
Примітка: 1 – можливо; 2 – неможливо; 3 – вагалась із відповіддю.

Як видно з діаграми 2, опитані хлопці та дівчата вважають, що доля майбутнього спортивного педагога залежить від духовного розвитку людства XXI ст. М= 47,5 %; “ні” – М= 35,3 %; не дали конкретної відповіді – М=17,0 % (рис. 2).

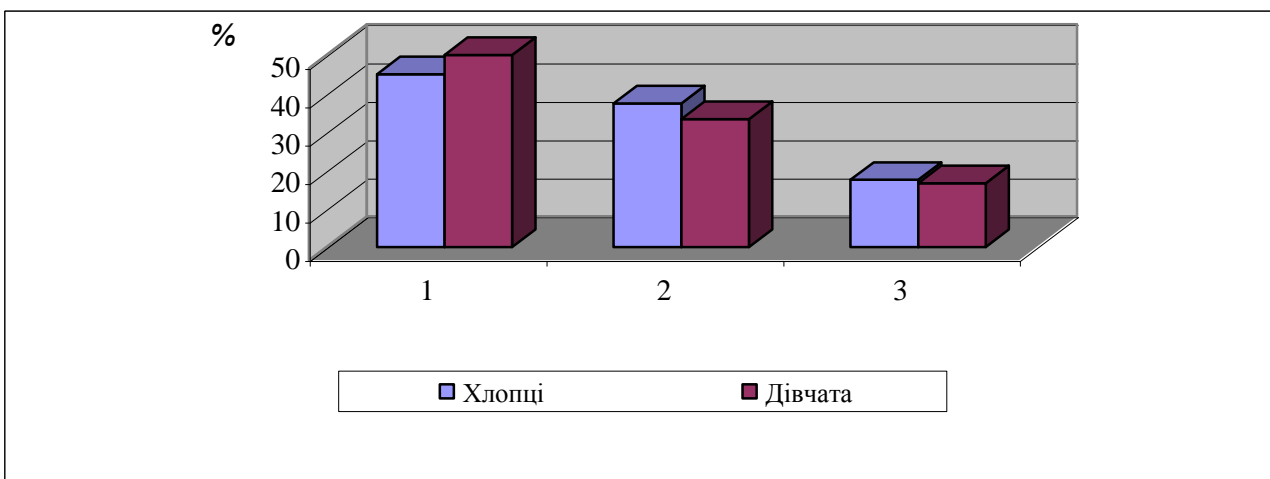

Рис. 2. Відповіді першокурсників на запитання “Чи залежить доля майбутнього спортивного педагога від духовного розвитку людства у XXI ст.?”
Примітка: 1 – так, 2 – ні, 3 – не дали конкретної відповіді.

Отже, результати дослідження засвідчують, що майбутні спортивні педагоги недостатньо розуміють сутність і зміст поняття “духовність” (М=52,4 %). На нашу думку, у сім’ї й ВНЗ цьому питанню приділяється недостатньо уваги.

Слід зауважити, що духовне не можна зрозуміти, його можливо тільки пережити. Кожна людина має свій шлях до духовності, тому процес формування духовного світу особистості тривалий, складний і важкий. Крім того, духовність, як і все живе, динамічна, рухається, наповнює серця й душу своїм усомогутнім змістом і силою новонароджених.

Зазначимо, що отримані в ході дослідження результати є попередніми, а висновки стосуються лише певної вибірки.

Висновки. Вивчення розуміння поняття “духовність” у свідомості майбутніх спортивних педагогів показало, що більшість респондентів вважають, що неможливо сформувати високодуховну особистість спортивного педагога без знань історії релігії та Біблії. Крім того, 47,5 % опитаних першокурсників стверджують, що доля майбутнього спортивного педагога залежить від духовного розвитку людства XXI ст.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не могло охопити всіх аспектів цієї наукової проблеми. Майбутні дослідження передбачають виявлення розуміння студентами сутності та змісту поняття духовності.

Література

1. Вишневецький О. Педагогіка в пошуках духовності / О. Вишневецький // Рідна шк. – 2005. – № 7. – С. 3–5.
2. Іщук Н. Духовні цінності майбутніх учителів фізичної культури / Н. Іщук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 1. – С. 175–178.
3. Климова О. А. Формування духовності майбутнього вчителя у процесі загальнопедагогічної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук / О. А. Климова. – Луганськ, 2006. – 16 с.
4. Кричфалушій М. В. Загальнолюдські моральні цінності майбутніх спортивних педагогів / М. В. Кричфалушій // Фізичне виховання і спорт : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – № 3 (7) – С. 27–31.
5. Кричфалушій М. В. Духовність – важливий аспект формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури / М. В. Кричфалушій, Н. М. Іщук // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2005. – С. 152–154.
6. Матюшина І. К. Духовність та її виховання у старшокласників / І. К. Матюшина // Педагогіка і психологія. – 1998. – № 3. – С. 164–170.
7. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук / Сухомлинська О. В. – К. : [б. в.], 2006. – 44 с.
8. Сухомлинський В. О. Щоб душа не була пустою / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори : у 5 т. – К. : [б. в.], 1976–1977. – Т. 5.– С. 258–259.
9. Тюріна Т. Шляхи духовного формування особистості: книга для педагогів, психологів, філософів / Тюріна Т. – Л. : СПОЛОМ, 2005. – 106 с.

Анотації

У статті розглянуто усвідомлення впливу духовності на формування майбутнього спортивного педагога. З'ясовано, що більшість опитаних студентів вважають, що неможливо сформувати духовно розвинену особистість без знань історії релігії та Біблії.

Ключові слова: *духовність, усвідомлення, особистість, майбутній спортивний педагог, релігія.*

Михаил Кричфалуший. Осознание влияния духовности на формирование личности будущего спортивного педагога. *В статье рассмотрено осознание влияния духовности на формирование личности будущего спортивного педагога.*

Ключевые слова: *духовность, осознание, личность, будущий спортивный педагог, религия.*

Mykhailo Krychfalushii. Awareness of Spirituality Influence on the Future Sports Teacher's Personality Formation. *The awareness of spirituality influence on the future sport teacher's personality formation is investigated in the article.*

Key words: *spirituality, awareness, personality, future sports teacher, religion.*